

mladosti. I vizija mog života opisana u knjizi *Na vrhovima očajanja* plod je, umnogome, te moje nesanice. A patiti od nesanice je izuzetan dogadjaj u životu ljudi. Reč je o permanentnoj nesanici, a ne poremećenoj. Godinama to nisam zaboravljao, jer se to odražava na ostatak života, kao u mom slučaju.

Drugovali ste sa glasovitim pesnikom Paulom Celanom koji se sedamdeset godina bacio u Senu i pronaden je sa prstom kojeg su pojele ribe. Nesrećni pesnik uručio vam je vaše prvo delo na nemačkom.

— Na žalost, on je teško prevodljiv na francuski. Veoma dobro sam ga poznavao. Bio je izvanredna ljudina. Ali teško ga je prevesti na romanske jezike. Velika je to šteta. Celan je kolosalno originalan pesnik. Veoma sam srećan što smo se družili. Teško je definisati njegovu poeziju, ali se može reći da je on prvorazredni pesnik. Danas su njegova dela čuvena u Americi. Celan uveliko ima sudbinu. Bio je zanesenjak a istovremeno nesrećan. Sve ga je pogodašlo. Bio je izvanredno senzibilan. Preveo mi je na nemački prvu knjigu *Précis de décomposition*.

Uprkos činjenici što ste rođeni u religioznoj porodici, ostali ste agnostičar.

— Ja sam mističar koji ne veruje. Mene zanimaju religiozna stanja, ekstaza, i svi ekstremiteti religioznog iskustva, ali nisam vernik. Pročitao sam mnoge knjige o religiji i došao do zaključka da je vera u nekome rođena. Nisam rođen da bih verovao. Mada je moj otac, kao što sam već pomenuo, bio sveštano lice, na mene nije imao gotovo nikakav uticaj. Naprezao sam se da dodem do određenog religioznog iskustva. Religiozno iskustvo me je opijalo i borio sani se Bogom do sada neuspšeno. I obojica smo bili poraženi.

Do Pariza dopiru i valovi romana. Bez obzira na njihovu debiju, da li ih čitate?

ahilov štit

(sociografski detalji)

bela čorba

»Slušaj dakle moje golišavo kazivanje,
jer nećemo više zboriti u zagonetkama«
(Euripid)

1.
(Još je 1522., jedva godinu dana poslije pada Nandorfehervara, bio prvi put ovde dr Paracelzus sa svojim finim pratiljama — o tome nije ostao nikakav podatak u podrumima Vatikana: prebrojao je drolje, odvojio gubavce i podijelio mudre savjete za sprečavanje širenja epidemije, kao što znamo iz jednog njegovog resigniranog, još nepronadenog pisma). Pra i čukun unuci polisa nekad su nalazili oprost svojih grijehova u bordelu zvanom Zlatni kolac, zanimljivom i sa gledišta onomastike (onanistike?), na raskrsnici sadašnjih ulica Doža i Čaki (ranije ulica A. Rankovića):
*i kolčevi su stršili u redu, a one su po taktu podizale noge
i klicavši po pjesmi, skakutale blizu tršćane obale...*
Moguće je, da je i gostionica Vurmzer bila čuveno stječiste ljubavi: poslije kakve izborne kampanje patke iz okoline bi se gušile od kortes-kondoma — uz uzravjavajuće zvukove pištaških bandi iz sirkla, bogomldani narod se nepokolebljivo tucao i žderao u danas već manje poznatim jazbinama. »Živio Vac i Požarevac! — vrištao je erotomanski poslanik.
*Šta je to Gaudlajara, šta je to Huesca, no
passaran, pored jedne besetz bella-e, šta je to štajeto, šta je to ŠTAJE?*

Kao da smo opet dupetom latili istorije, tako je sve...

2.
Poput poznodobsko-istočno-srednjoevropskog, gradsko-redarstvenog obaranja/podizanja naših (fracionalnih) re(distribucija), zasluzni akteri su i u našoj varošici posjekli svo drveće poštedivši metle, ledene cijetove na prozorima, kokosove orahe i banane. Red platana, red b(rez)a, red ljeta... Red zime. Uniformisani zatvorili pod vedrim nebom: *natura naturata*. »To je napredak.« Ogradili su od onda i pašnjake za guske, vašarište i crpne stanice komunitas-a takode. Izgrađeni su putevi:
*zatim su dva špijuna-posmatrača sjela podalje od gomile
i vrebala kada će stado ili krivonoga krdo da pride bliže.*
Zatim je otpočelo slavno istrebljivanje pasa lutalica i mačaka, uz učestalu pomoć gradskih poljara po peti put su ispumpali govna iz hondika gradske kuće, na pokrajinskim lepro-kolonijama nazvanim staračkim domovima likvidirali su čelije prosjaka koji su pokušavali da se zbiju u autonomne sindikate, umrli su: Pišta Silak, Mari Pu, svi tvoji i more dobrih budala, broj samoubica je rastao upravo proporcionalno

— Isčitavao sam pet puta sva dela Dostojevskog. No, godina već ne čitam romane. Inače, Dostojevski je za mene najveći duh. Gajim kult prema njemu. Tri puta sam čitao i Prusta, ali sada kada sam ostareo više ne mogu da čitam romane. Čitam samo memoare i intimne dnevnike. Postao sam neka vrsta protivnika romana, ali to ništa ne potvrđuje.

Sećate li se: U kakve kategorije svrstavati vrbe! »Dixit Cioran.« Skinite veo sa te tajne.

— Teoretski je to nemoguće. To je paradoks, ne može se objasniti. Tu svoju tajnu ni sam ne mogu razumeti.

Rumunskog pisca jevrejskog porekla, B. Fondanea, evocirali ste u svom esisu Benjamin Fondane, 6, rue Rollin...

— Upoznao sam ga za vreme rata, u Parizu. Bili smo dobri prijatelji. Fascinantna pojava, izuzetno inteligentan, posve temperamentan. Pisao je u početku na rumunskom. Kasnije je došao u Francusku i ubrzo postao veoma poznat u ovoj zemlji, još pre rata. Pogrešio je što je u toku rata ostao kod kuće, a prokazao ga je kućepazitelj, dva-tri meseca pre nego što su Nemci otisli. Odveden je u logor Aušvic, gde je okončan njegov život. Bio sam srećan što smo se vidali, jer je prosti delovao očaravajuće. Možda u filozofskom smislu. Bio je Čestovljev sledbenik. (Da li je Čestov poznat u Jugoslaviji?) On je bio najveći i najverniji Čestovljev sledbenik, koji je pre rata, bio čuveniji u Rumuniji nego u Francuskoj. Fundoianu je bio veoma impresioniran kada sam mu rekao da sam pročitao dela ovog francuskog pisca, koga inače nisu uvažavali univerzitski profesori. Međutim, Fundoianovo delo je veoma značajno. Napisao je izuzetnu knjigu o Bodleru. Zasljužuje da bude čitana. Skicirao sam njegov portret u svojoj knjizi *Exercises d'admiration*, ali ga nisam sasvim razradio.

Razgovor vodio Petru Krdu

sa beznadom, neki su stavili glavu pod motornu pilu, drugi su na tavanu, na dunjama ili na trešnjama sazreli u sočno voće smrti: *natura naturans*. U međuvremenu koka kola, televizija i ne-zaposlenost, šezdeset druge su održali divlji štrajk u fabrički odjeće — i to je radnički pokret — ko će to napisati? Ko će napisati da smo magareća legla potrošačkog društva sve ornije brkali sa željenom budućnošću?

3.
Četvrtog septembra, na dan Svetе Rozalije, zaštitnice od kuge, još se uvijek održavaju zborovi. Uposleni prodavač igračaka razmiješta svoje stvari u crkvenom dvorištu. Tu je jednom, pod dejstvom prekomjerne količine mladalačke ushićenosti i popijene rakije i vina, okorjeli buddholog grada došao u »oružani« sukob sa predstavnicima narodne vlasti bijedim od trezvenosti, pošto je prethodno zaplijenio od čestitog vlasnika strelnjane dvije vazdušne puške slavija i išamarača, čitava družina lutajućeg cirkusa dva puta — tamo i natrag. *Medu njima je vladao razdor, buka i uže sna epidemija, grabeći neozlijedene i ranjene podjednakr.* Mogu reći da nikad nije bio pretjerano lagolagoljiv ako bi ga slučajno upitali, reci Gusti, šta je bilo poslije toga u zgradbi Stare škole pretvorene u miliciju.

4.
Prvog maja narod slavi sebe na obali Velike bare. U novije vrijeme ne crkavaju ribe, ali moguće je da baš crkavaju. U okolnim tršćacima, kad nastupi dugoočekivana sezona lova, može se i okidati: demonstrirajući demokratičnost svoje klasne nadmoći i strelijačke sposobnosti, vjerno dunavdolskim džentri-tradicijama, krema varošice (nekoliko funkcionera, oštividnjih ljekara i neotesanih skorojevića) i dandanom dolazi tu da lovi: lisica krije svoju ridu bundu, vepar izbjie ponekad pod točkove službenih kola. Putniče, dok prolazi ovuda, budi oprezan, inače, ako opališ u pokretnu metu, brzo ćeš upasti u nevolju! U vezi s tim lokalno usmeno predanje čuva bezbroj anegdota o ponosnom gradskom ocu kome su prije nekoliko godina odstrijelili jedno mudo u jedno lovačkoj avanturi i nespretno mu napunili leda sa oko tri četvrtine kile sačme. »Da se igrao kuglanja, sad bi bio mudonja! — tako glasi pjesma. Evo šta je ostalo od faustovske vizije postojanja: zri kukuruz, zri dubre, zreli padaju naši mrtvaci. Možemo ih uorati sa žitom.

S madarskog preveo: Stevan Martinović